

**Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет
Інститут психології та педагогіки РДГУ
Кафедра загальної психології та психодіагностики
Кафедра вікової та педагогічної психології
Кафедра практичної психології та психотерапії**

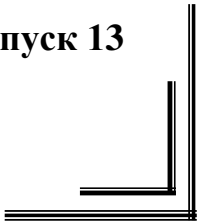

Актуальні питання психологічної науки

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 13

Рівне - 2019

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. – Випуск 13. – Рівне: РДГУ, 2019. – 169 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Воробійов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ

Литвиненко С.А. – доктор педагогічних наук, професор кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Безлюдна В.І. - кандидат педагогічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Корчакова Н.В. – доктор психологічних наук, професор кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ;

Рудь Г.В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Созонюк О.С. - кандидат психологічних наук, доцент кафедри вікової та педагогічної психології РДГУ.

Друкується за рішенням Вченої Ради РДГУ (протокол № 5 від 30 травня 2019 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

5. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности / Мишель Фуко – Москва, 1996. – 448с.

УДК 159.9

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОСОБИСТІСНО - ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Гордійчук Катерина, здобувач ОС «магістр», РДГУ

Керівник: Кулаков Р.С., кандидат психологічних наук, доцент

Вибір професії – складний і відповідальний крок у житті людини. Зробити правильний вибір – значить знайти своє місце в житті. Неправильний вибір професії завдає великої шкоди самій людині та призводить до значних економічних втрат, пов'язаних з використанням трудових ресурсів. Вибір професії визначає і матеріальний добробут, і ступінь свободи творчості. Від успішності кар'єри залежить рівень задоволеністю життям у цілому. Таким чином професійне самовизначення є частиною особистісного самовизначення, а також професійне і особистісне самовизначення пов'язані і взаємодіють один з одним. Успішне самовизначення передбачає спеціальний період, коли юнаки отримують право придивитися до різних соціальних ролей, не віддаючи перевагу жодній з них. Це період проб і помилок. Але він не повинен затягуватися. Бажання отримати новий досвід часто поєднується зі страхом перед життям. Найбільші труднощі юнацької рефлексії полягають у поєднанні ближньої і дальньої часової перспективи. Відкриття власного світу, яке проявляється в формі переживання своєї індивідуальної цілісності та неповторності. Внутрішній світ для старшокласника стає цінністю. Здійснюється бурхливий розвиток самосвідомості [5, с.7].

Юнацький вік будується навколо кризи особистісної ідентичності - почуття індивідуальної самототожності, єдності. Індивід знаходиться в процесі нормативної кризи самовизначення, вибирає із варіантів розвитку той єдиний, який може вважати своїм. Рівень ідентичності тісно зв'язаний з індивідуально - особистісними рисами старшокласників. Для старшокласника характерний глибокий самоаналіз, самооцінка всіх якостей і здібностей. Якщо у підлітковому віці самооцінка визначалася зовнішніми показниками досягнень, то в 16 років з'являються власні критерії значущості. Школяри оцінюють себе з позиції своєї внутрішньої шкали цінностей [7, с.135].

Особистісне самовизначення – це знаходження свого образу "Я", постійний розвиток цього образу, затвердження його серед інших людей. Особистісне самовизначення є вищий прояв життєвого самовизначення, коли людина є господарем ситуації і всього свого життя. Обираючи професію, людина обирає життєвий шлях і стиль життя. Успішне самовизначення передбачає спеціальний період, коли старшокласники отримують право придивитися до різних соціальних ролей, не віддаючи перевагу жодній з них. Це період проб і помилок. Але він не повинен затягуватися. Бажання отримати новий досвід часто поєднується зі страхом перед життям. Найбільші труднощі юнацької рефлексії полягають у поєднанні ближньої і дальньої часової перспективи. Запитання "Хто я?" передбачає оцінку не тільки наявних рис, а й перспектив розвитку: "Ким я стану? Що буде зі мною в майбутньому?" У старшокласника виникають важливі особистісні якості: усвідомленість, самостійність, незалежність. Він ставить і активно вирішує найбільш складні життєві проблеми. Рефлексія власного життєвого шляху, прагнення до самореалізації призводить до появи нових соціальних потреб: знайти своє місце серед інших, виділитися, бути особливим, грати певну роль в суспільстві. Виникає відповідальність не просто за себе, а за себе в спільній справі, за спільну справу і за інших людей [4, с.120].

Формування реалістичної життєвої перспективи вимагає врахування індивідуальних особливостей (схильності, темперамент), школярів у спеціальній профорієнтаційній інформації. Основна тенденція розвитку профорієнтаційної і профконсультативної роботи з юнаками – всіляке сприяння пробудженню власної активності молоді людини; озброєння старшокласника знаннями про різні професії; вивчення психічних особливостей школяра; встановлення відповідності індивідуально-психологічних особливостей старшокласника тій або іншій професії; розвиток інтересів, нахилів старшокласника до різних видів діяльності [5, с.7].

Отже, новоутворенням цього віку є самовизначення старшокласників в людському суспільстві, усвідомлення своїх можливостей і прагнень, свого призначення в житті. Провідне значення в активізації професійного самовизначення мають суб'єктивні фактори пошуку, набуття професійної ідентичності суб'єкта праці. У зв'язку з цим, особливістю особистості, яка саморозвивається і самоактуалізується, стає більш чітке усвідомлення як внутрішніх (суб'єктивних), так і зовнішніх (об'єктивних) факторів, як з точки зору розуміння динаміки професійного становлення, так і з точки зору педагогічного впливу на її подальшу долю. Старшокласникам притаманна особлива схильність до активної діяльності, самостійності. Тому особливою

умовою формування у юнаків здібностей до певної професії є ознайомлення зі світом професій, засвоєння загально-трудових умінь і навичок.

Список використаних джерел

1. Климов Е. А. Психология профессионального самоопределения / Е. А. Климов. – Р. на Д.: Феникс, 1996. – 304 с.
2. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М., 1996.
3. Ремех Т., Ляхоцька Л., Цушко І. Професійне самовизначення підлітків // Психолог. – 2005. – № 12. – С. 17-22.

УДК 159.9

ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНОГО ПЕРЕЖИВАННЯ СТУДЕНТАМИ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО СТРЕСУ

Ольга Джеджера, викладач РДГУ

У контексті гуманізації вищої освіти однією з актуальних проблем сучасної педагогічної психології є проблема забезпечення комфортної психологічної атмосфери в закладі вищої освіти. Адже під час навчання студенти стикаються з численними стресорами, найгострішим з яких є іспит. У зв'язку з цим інтенсифікуються дослідження проблеми екзаменаційного стресу, спрямовані на вивчення його причин та динаміки, пошук можливостей допомоги студентам пережити стресові ситуації з мінімальними втратами (О. Азархов, М. Дубчак, С. Злепко, С. Костишин, М. Лаврова, О. Мінцер, Д. Назаренко, О. Семенцова, О. Сергєєва, Ю. Щербатих).

Варто підкреслити, що стрес як крайній ступінь напруження призводить до сильного і переважно негативного впливу на діяльність людини [2, с. 113], отже, перешкоджає успішному учінню студентів. При цьому, як стверджують автори монографії «Сучасні методи і засоби діагностування емоційного стресу», перебіг стресу супроводжується емоційними переживаннями: а) на рівні емоційно-афективної чутливості (задоволення-незадоволення); на рівні наочного сприйняття і наочної дії (інтелектуальні, естетичні, моральні почуття); на узагальненому рівні (почуття трагічного, іронії тощо) [3, с. 29]), які, на думку А. Губар, можуть виявлятися як у формі короточасного спалаху емоцій, так і як «тривала напруга з складними змінами поведінки, мислення, поглядів на життя» [1].

Необхідно зауважити, що виникнення, інтенсивність та модальність таких переживань значною мірою обумовлені індивідуальними характеристиками студентів і залежать від індивідуальної значущості

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Структурний аналіз кар'єрного самовизначення особистості майбутнього психолога	4
Артемова О. Динаміка ціннісно-сислової сфери майбутніх психологів у процесі професійного навчання.....	6
Базилюк О. Творчий потенціал особистості як передумова її професійної самореалізації	8
Бігун Л. Психологічні особливості формування лідерських якостей у майбутніх психологів	11
Блищик Ю. Психологічні особливості адаптації до шкільного навчання людей з обмеженими можливостями	12
Болюх Т. Формування професійної ідентичності в студентському віці	15
Валага О. Формування Я-образу крізь призму професійної спрямованості у старшокласників	17
Воронко В. Дослідження і корекція перфекціонізму серед студентства	19
Гесаль О. Самоповага як чинник академічної успішності старшокласника	22
Главінська Е.С. Малюноква терапія як ефективний метод подолання агресивності молодших школярів	24
Гойко Я. Переживання як критерій об'єктивації емоційної сфери особистості	25
Головенко А. Психологічна готовність молоді до шлюбу	27
Голубчикова М. Психологічні аспекти сексуальності сучасної молоді	29
Гордійчук К. Експериментальне дослідження психологічних особливостей особистісно-професійного становлення старшокласників	31
Джеджера О. Індивідуальні особливості емоційного переживання студентами екзаменаційного стресу	33
Дідус Т. Феномен смисложиттєвих орієнтацій особистості	35
Євтушок Б. Використання казкотерапії у психологічній допомозі дітям, які переживають горе	38
Забегаліна Д. Основні психологічні детермінанти й чинники виникнення та розвитку тривожності і страху у підлітковому віці	40
Загуляєва В. Особливості міжособистісних взаємин з ровесниками у підлітковому віці	43
Зайцева О. Відмінності у структурі мотивації вибору професії мешканців міст і сіл	44
Зайченко І. Роль комунікативних здібностей у процесі формування особистості старшокласників	47
Зелена І. Соціальна адаптація військовослужбовців та їх сімей	49

Каламбет А. Інклюзивна свідомість людей в сучасному суспільстві	52
Капуцьян Я. Комунікативний вплив ЗМІ як чинник зміни особистісних настановлень	54
Кобзар З. Фактори розвитку агресивності у студентів	56
Ковальчук М. Психологічні особливості самооцінки у студентів	58
Комарніцька О. Психологічні особливості відповідальності у юнацькому віці	56
Корчак А. Психологічні особливості психосоматичних проявів особистості в умовах емоційної напруги	62
Крук С. Психологічні особливості розвитку емоційного інтелекту в юнацькому віці	65
Кужель Н. Корекція аутичного поведінкового спектру проявів методами арт-терапії у дітей з особливими потребами	67
Лавренчук К. Самооцінка як психологічний феномен	69
Максимчук І. Особливості каузальної атрибуції в ситуації міжособистісного конфлікту (на матеріалі дослідження старшокласників)	71
Мартинюк А. Діагностика емоційного стану старшокласників перед ЗНО	73
Мартинюк Т. Дослідження і корекція фрустраційних станів у студентів	75
Мельник А. Індивідуально-стильові чинники переваг у застосуванні способів психологічного захисту	78
Мельник І. Вплив емоційних станів страху на особистість студентів	81
Миколайчук Ю. Основні аспекти вивчення емпатії у психологічній науці	84
Миркун Н. Вікові особливості точності та адекватності міжособистісного сприймання	86
Мислінчук Ю. Психоаналіз чинників формування низької самооцінки у юнацькому віці	89
Михайлова І. Дослідження психологічних особливостей динаміки впливу самосвідомості на ставлення особистості до себе та соціуму	91
Михайлова Т. Індивідуально-психологічні чинники агресивності молодших школярів	94
Новорок А. Психологічні особливості дослідження емоційно-вольових якостей молодшого школяра	96
Остапчук К. Психологічні особливості самооцінки у підлітків	98
Остігова А. Вікові особливості змісту стереотипів соціального сприймання	101
Павлусь В. Психологічні особливості ціннісно-мотиваційної сфери в юнацькому віці	103
Петренко А. Дослідження і корекція конфліктної поведінки серед студентів	105

Петрова-Ніколайчук О. Особливості прийняття рішень старшокласниками в ситуаціях морального вибору	108
Покотило Б. Психологічний супровід інклюзивних дітей	110
Пошківська А. Психологічні особливості креативного мислення молодших школярів	112
Романюк О. Розвиток емпатії практичних психологів в процесі професійного становлення	114
Савуляк В. Групове фокусоване інтерв'ю у контексті практичної підготовки майбутніх психологів	118
Савуляк В. Копінг-стратегії студентської молоді: особливості, шляхи корекції	119
Семенюк О. Психологічні особливості формування мотиваційного компонента моделі підготовки юнаків до трудової діяльності	121
Синчук Т. Психологічні чинники соціально-психологічної адаптації студентів-психологів	122
Сімчук А. Подолання невпевненості в стресових ситуаціях	124
Скалка І. Психологічні особливості розвитку емоційної сфери сучасних підлітків	126
Слабецька Д. Психологічні чинники конфліктів у студентській академічній групі	128
Сочинська Р. Психологічний зміст та структура творчого потенціалу особистості	130
Сукнацька А. Психологічні детермінанти подолання почуття самотності в юнацькому віці	133
Сульжук Т. Захисні механізми психіки у підлітків з девіантною поведінкою	135
Тарадайник Д. Дослідження і розвиток рефлексії у юнацькому віці	138
Хомич В. Фактори формування соціально-психологічного клімату в студентській групі	141
Хомік Т. Теоретичні аспекти проблеми формування стресостійкості юнаків	142
Хрипонюк І. Психологічні особливості мотивації навчальної діяльності студентів	144
Чалайдюк К. Готовність майбутніх психологів до професійної діяльності: теоретичний аналіз проблеми	146
Чмуневич Н. Особливості розуміння феномену свободи в підлітковому та юнацькому віці	148
Шатковська О. Вплив гендерних стереотипів на особливості спілкування сучасної молоді	151

Шахрайчук І. Феномен поняття «ціннісні орієнтації» у психологічній науці	152
Шевлюк В. Психологічні особливості переживання почуття самотності у юнацькому віці	154
Шевчук О. Психологічні особливості прояву сором'язливості у юнацькому віці	157
Шоха Т. Особливості розвитку мотиваційної сфери молодших школярів	160
Шумак Ю. Особливості міжособистісної взаємодії в групах дітей з особливими потребами	162
Якимчук М. Психологічні аспекти прийняття рішень при виборі майбутньої професії студентів-психологів	163

Наукове видання

**Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства**

Випуск 13

Наукове редагування – доц. Романюк В.Л.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Підписано до друку 2.06.2019 р.
Формат 60x80/16. Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 9,7. Тираж 150 прим.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету